

Inaxi Irastortza Artola

*Oiartzun,
Gipuzkoa
(1914-2008)*

Aurkibidea

Biografia

Inaxi Irungo Kateakoa zen, eta igartzen zitzaion hizkeran. Ureder baserrian jaio zen eta Maldaburura ezkondu. Gizona Betelu aldekoa zuen, artzain familiakoa. Gero Maldaburu saldu egin zuten eta Altzibarrera etorri ziren. Bizitza osoan baserrian lanean aritua izaki, asko zekien gai horren gainean. Baserritik kanpora ere lan asko egin zuen: Fonda San Marcialen, Sein baserrian, esneketari lanetan... Lana zer den ongi zekien emakumea genuen Inaxi.

Zintak

OIA-015

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Pikabea Lasa, Joxe Luix
- **Data:** 2007-04-12
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-016

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Pikabea Lasa, Joxe Luix
- **Data:** 2007-04-25
- **Iraupena:** 29 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

Pasarteak

1. Arropa-garbitzen

- **Erref:** OIA-015/006
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:13:12. **Bukatu:** 00:14:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Arropak nola garbitzen ziren baserrietan, ur putzuetan. Hankak uretan sartuta. Ura berotu egiten zuten eta astoarekin eraman putzura.</p>

Transkripzioa

- Ibiltzen genun, estropajua. 'Ta eskuz, arropak berriz eskuz. (Alorpia) bazuten arropak garbitzeko 'ta (yana) jarri barrenin 'ta hankak hotzian. Denbo haitan gañea bazien... zer dia haik... hankak sartu 'ta arropak garbitzen zianak.

- Baserrian barrenin bertan.

- Ez urian. Ur-putzuk iñak.

- Itturriyan 'ro hola.

- Denbu haitan sartu hankak, eta harriyak 'ta jarriyak miñon... 'ta arropak 'ta garbitzen zin.

- Neguan 'de bai?

- Bai, aber ze erremiyo! Ura berua, ura berua ibiltzen genun.

- A bai? Ze itten zenuten, itxian berotu?

- Berotu 'ta yeaman. Astua bagenun 'ta, Uderren 'e bai, ni jaiotako tokiyin 'e. Astuak be ontziyak, be xextuak 'ta haitan arropak jarri 'ta yeaman 'ta geo garbittu. Hola.

- O, difentzi erra.

- Oaingo komodidadia...

2. Gari garaia

- **Erref:** OIA-015/008
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:16:23. **Bukatu:** 00:18:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Baserriko lana: golde lanak, 'larrantia'. Gaur egun gure inguruan ez da garia ereiten, baina lehen arruntagoa zen. Urederren egiten zuten garia eta gero azokan saltzen zuten. Baratzeko lanak: artoa eta babarruna.</p>

Transkripzioa

- ...nintzala 'ta, etorri 'ta hain itxian. 'Ta hola.

- Eta ze... emakumik 'ta gizasmik lana berdin-berdin baserriyan 'o?

- Bai. Elkarri launtzen. latzi bila, metak ebaki, belarrak eta meta haundiyak eta itten elkarri, batzuk billu, bestik botatzen eo (ontatzen) 'o hola. Elkarrei... kanpoko lanak elkarrei launduta.

- Belarrana 'ta lan haundiya zenin denak aiko ziñazten, miño gañekun zer zenuten bakoi...?

- Geo zea, golde lanak, labrantia zena hartu 'ta babarrunak itten genittun, artua 'ta babarruna eta ogiya 're bai. Gariya.

- Gariya 're bai e.

- Bai, pixkat. Itten zen pixkat, olluántzako.

- A, olluántzako?

- Bai.

- Geo e'zenuten ogiya itteko ibiltzen?

- Olluái itxeko arrautzak itteko aiñe. Itxeko ber zena.

- 'Ta harei gariya ematen zen?

- Gariya zelayan itten genun.

- Miño gariya zertako itten zenuten, olluí emateko?
- Bai. Ez genun itten kantidadea haundiya, olluentzako (...) bat.
- Eta ordun artua zer...?
- Artua geyo, 'ta babarruna.
- Eta artuakin ze itten zenuten?
- Artua hura 're olluantzat, 'ta babarruna gentzat. 'Ta arrautzak 'e bai, saldu 're bai arrautzak, asko bazien Errenteira joan 'da plazan saldu, 'ta diru harekin beste zerbait, batekin beste, denbu haitan.
- Eta ogiya?
- Ogiya, Irundik faten zen Hondarribi panaderua. Panaderuak eamaten zun ogiya.
- Ez zenuten zuek itten?
- Guk ez genun ogiyan lanik itten. Ez, guk ez.
- Ordun ez zenuten iriña itteko artua 'ta eamaten erroteta?
- Ez, heik errotatik eta eosten zittuzten. Beurek, panaderuk beurek.
- 'Ta beak iñ ogiya...
- Beurek iñ 'ta geo partittu 'ta guk eosi.
- Eta zer za geyena gotzen zana?

3. Mokozorrotzeko meategiak

- **Erref:** OIA-015/010
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:19:45. **Bukatu:** 00:21:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Meatzariak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

<p>Urederren idi-parea zuten. Mokozorrotz meategietatik materiala trenera garraiatzen ibiltzen ziren idiekin. 'Harloria' deitzen zioten harri zurixka ateratzen zen meategi horietatik, eta baita metala ere.</p>

Transkripzioa

- Bagenittun iriyak e, iri pare bat, bai... 'ta harekin. Geo minasen; Mokozorrotz. Mokozorrotz deitzen den itxia bada 'ta mina han. Han harloria harria bereixten zuten, baliosua, Astuariasea 'ta eamaten zuten. 'Ta Bentasea eamanteko ez dakit zenbat patzen ziyoten, gutxi.

- 'Ta zein ibiltzen zen atta iriyekin?
- Atta bizizen artin bai, geo anaiyak. Harloria saten geniyona, harri zuri antzeko bat. 'Ta metala 're bai, (kaltzi klatzekuak). Bentasetikan bialtzen zuten halako tranbia ttiki bat zea propio hortako gauzak eamantekua. Hola.
- Eta ordun attak iriyakin ze itten zun? Minetatik hartu eta trena arte 'ro jetsi?
- Hemen, minetatikan hartu eta trenea eaman 'ta ez dakit ze patu... gutxi, miño orduko dirua. Dirua zerbatte, familiya atetzeko aurea.
- Hamar seme-alaba atetzeko!
- Aber!
- Lan pilla erra bai.
- Oaingo kontuik ez zen.
- Ez zen, ez zen...

4. Gorriak eta erreketek etxean bertan

- **Erref:** OIA-015/012
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:24:00. **Bukatu:** 00:26:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Bileran ezagutu zuen gizona. Gerra etorri arte, ezin izan zuten ezkondu, gizona gerran baitzen. Inaxiren anaia aritzen zen gizonaren baserrian laguntzen. Inaxiren beste lau anaia gerran izan ziren: bi gorrietan eta bi erreketetan. Baina ez ziren haserre izaten beren artean; ez zen ez 'inkiik' eta ez 'temaik' beren artean.</p>

Transkripzioa

- Nola zun izena zure gizonak?
- Ne gizonak Joxe.
- Non izautu zenun Joxe?
- Pues hoixen, bileretan. Gu atetzen giñan neska batzuk 'o 'ta haik 'e mutil batzuk 'ta elkarrei "Faborez" 'ta "bai" 'ta danak dantzan 'ta handik 'ta hemendik 'ta elkarrei launtzen 'ta hasi 'ta... Haik gitzasemik guri launtzen 'ta hola izautuak, 'ta geo ezkondu. Gu lenaotikan aurki(tu) ginan ez bazen gerra etorri, gerra torri 'ta hura eaman zuten 'ta akabo! Torri zen arte ez giñen... hiru urte e!
- Hiru urte: erra!

- Erra zen! 'Ta beste anaia, bi anai zin, bi anai 'ta hiru arreba, 'ta hiru arrebak Donostin neskame 'ta ama, atta hilla zuten eta hiru arreba Donostin neskame eoten zin etxetan, etxe partikularretan, 'ta bi anaiak 'ta biyak eaman! Miño maten ziyoten zerbait sueldo hillian ama sostenitzeko 'ro, ez dakizu?

- Bai miño, joe.

- Haik falta. 'Ta geo ne anai bat eondu zen denbu hartan, ne anai bat gazteguo ni miño, behiak eta bazittuztela 'ta haik jeitsi 'ta letxero bati maten genion, maten ziyoten, 'ta hola sostenitzen bizimodua, sostenittu.

- Klaro, nolapatte.

- Mutillakin 'e, anaiakin 're biali ber 'ta ne gizonai 'ta 're biali ber 'ta... haik 'e diru pixkat behar baizuten, (haik ez zuten). Han soldauxkan ematen ziyotena ez zen pasako, gutxi, ze sueldo mango ziyoten ba. (...) askoik, gutxi.

- Eta anaia 're gerratik atera zen? Biziyik ate zen baita 're? Gizonan anaiya?

- Gizonan anaiya 're biziyik ate zen. Haik biyek biziyik ate zin. 'Ta hoi hola 'ta neriak 'e ibili zien: bi billi zin reketetan 'ta bi gorritan.

- Bi gorritan ze? zue anaiak?

- Bai. Ne anaiak.

- Zuek anaiak bi ibili zin reketetan eta bi gorritan?

- Bi gorritan.

- 'Ta!?

- O! Ez zuten inkiik. Ez zuten elkarrenganako zeaik; temaik. Eaman deittu itten zittuzten eta eaman, 'ta horrekin... ez zuten.

- 'Ta geo gerra 'ta geo, berriz juntatuko zin ba?

- Gerra bukatu zenin itxian 'ta elkarrekin juntatu aleiya.

- 'Ta ez al zin haserratzen?

- Ez, ez. Reketik ez. Konpreintzen zuten nolako... obligaziyo bat izan zela. Zertik reketik Irun aldian dena rekete zen.

- Obligatu in zittuzten?

- Bai, obligatu. Hola. Istoriyak!

5. Luxurik gabeko ezkontzak

- **Erref:** OIA-015/015
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:29:06. **Bukatu:** 00:32:10

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Ezkontza: Aitabitxi-amabitxiak eta senide bakarra izan ziren bazkarian, beste inor ez. Soineko beltzarekin ezkondu zen, orduan ez baitziren oraingo zuri eder horiek. Bidaia Tolosara egin zuten. Gerran soldaduek etxeetatik errexisatutako arropak saltzen zituzten eta haietatik ahal zuena erosita egin zuen arrea.</p>

Transkripzioa

- ...ezkonduak 'e.

- Denak?

- Denak.

- Dena eaman ber... 'Ta gotzen al tza ezkontza nola izan zen?

- E?

- Ezkontza nola izan zen gotzen za?

- Ezkontza guria... atautxi-amautxiyak eta akabo! Itxian bi bat familia 'o bazkai bat in genun 'ta... nik ahizpa eaman nun 'ta harek anaiya, atautxi-amautxi 'ta ez zen geyo bodik!

- Hara, senidik bakarrak?

- Senidi bakarrak, miño san dizut, miño juntatu bi baserri, bitakuak 'ta bazkai bat in genun. Ezauera bat eman elkarrei, zarrak 'ta gaztiak 'ta denak.

- 'Ta zeñen itxian? Non in zenuten Maldaburun 'o zuenin?

- Guriin. Bazkai bat in zen 'ta gue bodak!

- 'Ta jantziak nola izaten zin?

- Soineko beltza. Nik hala eaman nun. Ez oaingo traje zuri elegante hoik. Soineko beltza, zapata beltzak...

- 'Ta ze itten zen berria eosi 'o etxian itten zen?

- Ez, berria eosi genun. Guk berria eosi genun. Modu askotan ordun 'de jendia.

- Ahal zun bezela?

- Ahal zun bezela! Nik berriya erosi nuen. Harek traje azul marino 'ta nik soiñeko beltza.

- 'Ta erretratuik bai al zenuten? Ate al zenuten erretratua?

- Ne alaba baten etxian bada oaindik bodako erretratuak. Miño gue biyena bakarra, denekin ez genun atea. Ez giñen, ez genun umoreik 'o... geoko.

- Justukua in 'ta...

- Bai.

- Gañea go ikarriya eukiko zenuten ezkontzeko?

- E?

- Gogo ikarriya eukiko zenuten ezkontzeko?

- Ui! Denak juten 'ta gu 're...

- Hiru urte espetu 'ta geo.

- Gerran, aber! Holaxe.

- Eta geo otordua 'ro in 'ta kitto? Biajeik eta holakoik ez zenuten ingo?

- Ez, ez. Biajin Tolosaño jon giñen! Irunen ezkondu eta Tolosa fan giñen, 'ta Tolosan gaba pasa genun, 'ta eun pare bat 'o pasa genittun 'ta bakotxa... hara, haren etxea, hara ezkondu nitzen.

- Maldaburura?

- Maldaburura.

- Eta ba al zanakan arriua 'ro iña?

- Bai. Gerra denbun soldaduak itxetatikan 'ta rekisatuta bidian salduta 'ta banittun nik hartuak maindire batzuk 'ta bai, banittun 'ta denak ongi etorri zian. Gañekun, oain bezelako...

- Bai ordun: maindirik eta erropa batzuk?

- Bai. Arropa... aldagarriyak. Bai.

- 'Ta ze in zenittun, bordatu 'ta?

- Bordatuak? Ez dut uste bordatu nunik... ez, ez nittun bordatuko, nik ez. Hoinbeste eskola e'genuen e'nuen bordatu.

- Eta hoi nola izaten zen ordun? Eta ezkontzeko...

6. Ezkontzeko gustagarria izan behar

- **Erref:** OIA-015/016
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:32:10. **Bukatu:** 00:33:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

<p>Gurasoei bikotearen berri nola ematen zitzaien. Gurasoek zer esaten zieten: ez baziren gustagarriak ez segitzeko. Orain gauza hori okerrago doala, agudo aspertzen direla.</p>

Transkripzioa

- Eta ezkontzeko ze itten zen gurasui permisua eskatu 'o hoi nola izaten zen Inaxi?

- Hoi? Guk ez genun permisui eskatu. Gurasuk esaten zuten, (beurek) esaten ziguten, elkarrekin hasi 'ta in giñanian, ba ezkontzeko kontuak eta hasi giñan esaten "pentsatu zein hartzen zuten elkarrekin e? Geo ez torri hemen kontukin, asike, pensatu ondo. Ez bazu nahi gustagarriya elkarrekin ez seittu, ez duzula nahi ta kitto" san ziuten 'ta hortan fan dia, gu hola fan giñen 'ta guriak 'e hola fan zien. Hala zan.

- Axertatu in zenuten ordun?

- Ui klaro, ze ingo zu ba? Oaiñ gauza hori okerrago doa. Separaziya esate'utenez, separatzen eozein.

- Hoik ez dute ongi pentsatuko 'ro?

- Aspertu itten dia numaitt! Berrizaliak.

- 'Ta zuek ez al ziñazten aspertzen? Hainbeste urte elkarrekin?

- Ez, gu ez giñan aspertu. Gu ez giñan aspertu. Gu hantxe seittu genun elkarrekin.

- Gora berak izango dia miño...

- Bai izaten zien momentuak, eunan batin o' bestin igual erdi muturka antzin, miño geo atzea aixkiattu.

- Berko!

- Berko, hoixe.

- 'Eta Maldaburura ezkondu ziñanin, zer zin? Ez zen zue gizona...

7. Zaharren agintea

- **Erref:** OIA-015/018
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:35:10. **Bukatu:** 00:36:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Senarraren baserrira ezkondu eta gero bi etxekoandreak nola moldatzen ziren: amaginarreba eta bera, alegia. Horrelakoetan, orokorrean, bi emakumeak izaten ziren etxekoandreak, baina agindu, zaharrek agintzen zuten.</p>

Transkripzioa

- Inaxi, nola izaten da? Zu gizonan baserrira ezkontza za eta han oaindikan do hango itxeko andria? Eta zeñek seitzen du itxeko andria izaten? Lenguk o' torri berriyak?

- Biyek. Zerbait faltatze 'enin alkarrei san 'ta, hantxe. Lenguak geneal, lengo zarrak. Mayoria lengo zarrak, aindu, 'ta holako tokitatik zerbaitt nik kartzen banun... harek ez zun zarra bastante 'ta joan 'ta ibiltzeko gogorik 'ta ni igual 'ta hola. Bai, ni hara fan miño len berak harek itten zittun: Ollua asko zuten 'ta arrautzak 'eo saldu 'ta batakin bestia azukrik eta karri itxea... hola zen bizimodua.

- Eta geo Maldaburura ezkondu 'ta geo 're jotzen ziñan zuen baserrira?

- Bai, bai. Faten nitzen.

8. Gerra ondorengo lan eskasia

- **Erref:** OIA-015/021
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:38:56. **Bukatu:** 00:40:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

<p>Gizonak, ahal zuenean, baserritik kanpo ere lan egiten zuen, baina gerra ondoren zaila zen lana harrapatzea. Gero bai, portzelanetan jende asko hasi zen lanean. Gizonak semeak nahi zituen, eta lehendabiziko hirurak neskak atera ziren. Hala ere, neskek lana berdin egiten zuten, segan mutila gogorragoa bazen ere.</p>

Transkripzioa

- Ezkondu 'ta ya Maldaburura 'ta zea in ziñanin geo ya kanpoa 'ta lanea 'ta ez, ez? Dena baserriyan?

- Baserriyan. Ez. Ne gizona faten zen, hola, iñon billatzen bazun lantokiyak... hamabostaldi bat pasata 're hura, diru hura geyo eta faten zen iñon harrapatzen baldin bazun, miño zalla zen, zalla lantokiya harrapatzen, ezin zen harrapatu. Gerra ondorin oso eskas... mixeia zen. Bai.

- Geo handik urte batzuta hasi zen igual...

- Geo polikigo, Ventas, 'o Irungo... bai, Porcelanas, Porcelanetara jende asko okupatu zen, bai, asko jendia. Zean, Ventasen... jakingo 'zu nun den Porcelanas. Ez dakizu?

- Bai, Pocelanas Bidasoa.

- Bidasoa.

- Hua aspaldikua da.

- Aspaldikua. Gerra denbuan... alemanak 'o ez dakit zer din hor, horko nausiyak zien. Hillak izango dia honezkio. A ber zenbat denboak.

- Eta zenbat urtekin...? Lendabizi ze euki zenun semia 'o alaba lendabizi?

- Lendabizi alaba. Ne gizonak semik nahi zittuen, baserria genula 'ta "semia torriko, semia baleo, semia..." Hiru neska aurrena! Batin bat, bestin besti, bestin besti 'ta hiruak neskak! Laugarrena mutilla torri zen.

- Azkenin!

- (...)eko.

- Miño neskak baserriyan iual-iual aiko zin?

- Bai, bai. Igual-igual-igual itten zuten. Zen; sayera bat. Segan 'ta hola, beti mutilla gorragua; segako.

- Indarra ber?

- Indarra 'ta...

9. Jaio, etxean

- **Erref:** OIA-015/023
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:43:13. **Bukatu:** 00:45:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

<p>Haurren jaiotza: haurdunaldian joaten ziren medikuarenera, begiratzera. Gehienek etxean izaten zituzten, parterarekin. Mina hasten bazen, orduan medikuari deitzen zioten. Ama edo senideren bat ere egoten zen beraiekin.</p>

Transkripzioa

- Miño ahal genuna, ahal genuna man.

- Eta gotzen al za nola euki zenun lendabiziko alaba? Lehen itxian 'ta izango zin?

- Ez, Barinaga Errenteian bazen medikua; Barinaga. Harekin. Lendabizikua zala 'ta komei, bakizu gauzak, lendabiziku fuertexego gauzak izaten dala 'ta zean, eta medikua eaman genun, 'ta Barinaga, harekin izan...

- Bea eaman zenuten?

- Bai, Errenteitan... lenetik faten giñen bijilatzea, alegiya nola heldu zen 'o zer zen, bai, beitzea. Ni esniakin Errentira tortzen nitzen 'ta esne hartzailliak eta giyatzen ziaten. Bai, holako in ber zen 'ta halako 'ta. Klaro, gauzak ondo tokatze 'ia 'ta bestik ez dia ondo tokatzen 'ta.

- Klaro, baezpare.

- Baezpadare.

- 'Ta ongi ate zen?

- Ondo ate zen, bai. 'Ta bigarregua 're Errenteian bazen pratikantia Don Jose, Don Jose izena zuna, praktikantia zen. 'Ta bigarrena harekin. Hirugarrena; hemen Oiartzunen bazen zea Oñatibia, oain berriro haitakua hil da, hil 'men da. Oñatibia, harekin izandu nun. 'Ta laugarrena... Laugarrena? Horrekin: Barinagakin, 'o Oiartzungukin, 'ta bosgarrena 're bai.

- Miño ze itten ziñan? Maldaburun bertan euki zenittun 'o meikun etxea torri itten ziñan?

- Joaten giñan ikustea, bera... hitzeittea 'ta.

- Miño geo ya eukitzeko garaiyan?

- Eukitzeko garayin itxian. 'Ta miñak 'o hasitzen zienin ordun jon meikuta. Aber? bai, bai.

- Len gehinak itxian?

- Itxian. Denbu haitan dena itxian. Partera saten ziyotenak bazin emakumiak.

10. Haurra eduki eta gero, ezin etxetik atera

- **Erref:** OIA-015/024
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:45:45. **Bukatu:** 00:48:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

<p>Haurra izan eta gero, berrogei egunean ezin izaten zen ez etxetik atera ezta lan gogorrik egin ere. Haurra segituan bataiatzen zen, eta, amak etxean gelditu behar zuenez, aitabitxi-amabitxiek egiten zuten. Berrogei egunean ezin zen lanik egin, baina haurra amak zaindu behar. Orduan aita zelaian aritzen zen lanean.</p>

Transkripzioa

- ... emakumiak. Hola enteintzen dan zerbatte partuko kontuz 'ta. Hura, haitako bat onduan eta launtzeko pixkat 'o komeri. Hala haziak dia gue umiak. Denak denbu haitan gaiñea, denak.

- Eta parteratikan 'ta meikunetik aparte, zue ama 'o ahizpetako bat 'o ez al zen eoten?

- Bai, bai. Baita 're, klaro eukitzen genun, eta kobratzen zuna patu 'ta, grazimenta pixkat eman harei 'ta... hola, kontuak.

- Eta zue garaiyan ba al zen oaindikan haurra euki 'ta geo izin zela berrogei eunetan 'o etxetik atera 'ro?

- Bai, beorregi eunian. Ez zen zeakin ibilli ber 'e, kargakin 'o... haurra izandu eta behintzat berrogei egunin itxetik ate gabe, berrogei eunea ordun kalea 'o... ordun atetzen giñan.

- Eta bataiyatu noiz itten zen haurra?

- Bataiatu seittuan. Seittun bataiatu. Gaur bezela jayo eta hurrungo egunin ya bataiatzea, komoduak, atautxi-amauxiyak preparatuak. Hori bai.

- Ama joten zen eliza haurrakin?

- Ez, ama ez zen... beste bat, ahizpa bat 'o haurrakin, amak ez daka atetzeik.

- 'Ta itxetik ezin al zen ate Inaxi?

- Berrogei eunin ez. Etxetik ez, eliza 'ta hola kanpoa ez.

- Miño baserriyan onduan bai?

- Bai, etxian jaiki 'ta in ber zen. Ez, lanin zelaian 'ta hola ez, ez, berrogei eunian. Nada!

- Miño etxian zerbatte lana aiko ziñazten?

- Honbre! Haurrak beren arropak 'e, hiru aldiz 'o... hiru miño geyo, kanbiatu ber izaten zen 'ta zikiña zela eta hau zela 'ta hua zela 'ta marru itten zula 'ta haiken harekin... han, harei kaso in behar. Amak gehiyena kaso.

- Gaiñea lehen amak ingo ziyon kaso, oain bezela atta 'ta ama biyek ez?

- Keba! Amak mayoria, attak zelaian lanin. Hala.

- Eta gor hazi ber izaten al dia haurrak, Inaxi?

- Segun. Nei... oain denbua joan zen 'ta komei miño nik errax. Errax 'o... ez behintzat holako goortasunik. Oaiñ 'de tokatuko die, denetik tokatuko die, batzuek partu gogorra bestik partu ariñaguak... bai. Petxua gaiñea ematen zitzaizen orduan, denak petxua.

- Lehen ez zen biberoyik eta?

- Ez, ez. Biberoyaik...

11. Irazusta harri-jasotzaileak

- **Erref:** OIA-015/026
- **Iraupena:** 0:03:41. **Hasi:** 00:50:14. **Bukatu:** 00:53:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Usategietatarak auzoak zituzten. Garai hartako harri-jasotzaile ospetsuak ziren: Irazusta. Familia guztia kirolzalea zen. Ama ere segan ederki aritzen zen. Asko zaindu eta prestatzen ziren.</p>

Transkripzioa

- Lezo.

- Eta Irungo muga 're onduan du.

- Bai, bai.

- Usatita 'ta hoik?

- Usatita? Gue auzua! Usatita Irungua eta Usatita Oiartzungua, aurea Usatita Irungua 'ta goiyan, harrijasotzalliak eta, goiyan. Hil zien, Frantxixko hil zen, jasotzallia bera. Terexa 're hil zen, etxeko andria itten zuna hil zen. Hillak dia. Teodoro 're bai, harrijasotzen 'ta ibiltzen zena, semia.

- Oso ezaunak zin ez?

- Bai, oso ezaunak, ya lo creo. 'Ta balio zutenak! Hola.

- 'Ta ze aitzen zin harrijasotzen 'ta bakarra 'o aizkoran 'ta 're aitzen zin 'o haik?

- Harriko fama zen. Oaiñ 'e... aizkora ez zuten artaño, harriyakin zuten fama.

- 'Ta non barrana ibiltzen haik harrijasotzen 'ta?

- Harrapatzen zittuzten hor nun itten zien zeak feriyak! Oain nola tortzen dia laumbatetan 'ta tortzen dia? Igual. Tokiyak, tokiyak propiyuak.

- 'Ta haita?

- Haita joanta. Batak "hik hoimbeste" 'o elkarrei eskeintzen diruak eta gauzak. Ni e'naiz beñe fan, e'nitzen joan izandu. Miño hoik buf! fama haundiya zuten.

- 'Ta hoik auzuak zin zuenak?

- Klaro, auzuak... miño ondo komponentzen giñen. Oso ondo komponentzen giñen miño ne gizona e'zen... e'zen apostozalia, hura e'zen bate. Miño hoik bai, hoik apostozalik zien.

- Eta zer zin? Gañekun iriyak eta bazittuzten 'o...?

- Hoik ez zuten iriyik. Nik iriyak eukitu genittun ne jaiotetxian. Maldaburun ez, Maldaburun ez genun... behiyak.

- 'Ta Usatitakuk bazittuzten?

- Iriyak? Hoik ez. Dena haik behiya.

- Apustua itten zuten harriyak 'ta?

- Ez zuten. Ardiyak ez genun iñork.

- Eta usatitarrak bezela izautzen zin 'o apellidungatik 'o zertin zin izaunak haik?

- Irazusta. Irazusta Oiartzungu hoik. Irazusta; Levantamiento de piedra.

- 'Ta zer zin bi anai, san 'zu?

- Bai, bi anai aitzen zien: Teodoro, oain berriro hilla da, Joxemari... bi anai, atta gehina! Mayoria! Atta zuten harrijasotzallia mayoria. Hil zen hura 're. Miño ze? Arrautzak erruz jaten zittuzten haik, ya dozena arrautza igual eunian 'ta. Que mantenimiento. Haragiya propiyo karnizeitik jarriyak jakiñan gañian hoimbeste haragi 'o txuleta, hambeste arrautz... preparatuak! Gastu erra bai!

- Bai, apustua irabazten bazuten ongi, miño...

- Bai, orduan erremeiatzen zittuzten, ez bazittuzten iraazten (...)

- 'Ta zeñekin aitzen 'te zin haik apustun? Zein zin gehiyo harrijasotzallik 'ta izaunak? Gotzen za zu?

- Hoik zien hor... Oiartzungoak... beno, Oiartzunen hoik zien: Usategieta. Hoik zin.

- 'Ta hoik zer zin zue erarexkuk 'o hola 'o?

- Ez, ni miño zarraguak mayoria... atta ni miño zarragua, eta itxekoandre gazta itten zuna nekin 'o bi urte gaztegua, etxeko andre gaztia... zarra 're bai, zarrak hil zien... Segalaiya etxeko andre zarra. Bai! segan 'ta fuego aitzen zen andre haundi bat.

- Ordun denak zin hortako?

- Bai, bai. Denak. Holaxe zien kontuak.
- Erki.

12. Taloa

- **Erref:** OIA-015/028
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:54:43. **Bukatu:** 00:56:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Artoa errotara eramán eta taloa jaten zuten. Taloa nola egiten den, pausoz pauso. Zerekin jaten zuten.</p>

Transkripzioa

- Bai?
- Bai.
- Ondo ordun.
- Beti. Gaxtetan 'de bai. Apetittu ona genun. Talua jaten genun.
- Pilla'rra e?
- Talua.
- Talua?
- Bai, bai.
- 'Ta talua...?
- Talua, artua errotea eaman. Artua itten genun zelayian 'ta errotea... hartu, sekatu... seko-sekua, 'ta errotea eaman. 'Ta han itten zuten iriña, iriñ harekin mahaian... mahai bat horra propiyua 'ta holako xulo bat iñ hola... 'ta han gatza pixka't bota eta bueltan iriña 'ta maza iñ eskuakin, eskuk garbi-garbi inta, maza. Talua hura da. Geo harekin pelota ttikiyak iñ 'ta joka-joka xabal-xabal: talua. Zuk e'zenun ingo iñon?

13. Garia nola egiten zen

- **Erref:** OIA-016/003
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:03:16. **Bukatu:** 00:06:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

- Baserrria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Baserri koskorra zen Ureder. Gauza asko egiten zuten soroan. Garia noiz eta nola egiten den: zer garaitan erein, noiz jaso, zer lan duen, 'larrantia'... Hazia makinekin ateratzen zen.</p>

14. Erosi beharrean, trukatu

- **Erref:** OIA-016/004
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:06:27. **Bukatu:** 00:07:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Garia
- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Gari asko egiten zutenean, dendara joan eta behar zuten gauzarekin trukatu egiten zuten, sosa erabili beharrean.

15. Artoa nola egiten zen

- **Erref:** OIA-016/006
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:08:04. **Bukatu:** 00:10:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Artoak ematen duen lana. Jorratu bi eratara egiten zuten: aitzurrarekin eta bost hortzekoarekin. Bost hortzekoa pasatzeko behi mantsoa behar zen.</p>

16. San Marko opila

- **Erref:** OIA-016/008
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:12:00. **Bukatu:** 00:14:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak

Laburpena:

<p>San Marko opilak. Garai bateko ohitura nola izaten zen. Amabitxiak besoetakoari oparitzen zion. Noiz arte oparitzen zen.</p>

17. Haziendarentzako bazka

- **Erref:** OIA-016/009
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:14:48. **Bukatu:** 00:17:15

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Artoak ematen duen lana. Artaburua jaso, ganbaran jarri eta gero aletu. Artaberdea haziendarentzako bazka zen, eta, horretaz gain, arbia eta erremolatxa. Jorratzea lan handia zen eta askoren artean egiten zuten.</p>

18. Portugesak mugan

- **Erref:** OIA-016/012
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:19:42. **Bukatu:** 00:20:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>13 urterekin, Fonda San Martzialen neskame. Portugesak Fonda San Martzialen. Portugaldik alde egin eta Frantziara joaten zirenak. Harraskan aritzen zen lanean.</p>

19. Esneketari

- **Erref:** OIA-016/014
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:21:41. **Bukatu:** 00:24:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Esneketan ibilia da urte askoan. Ezkondu aurretik, Uredertik Irunera, eta, Maldaburura ezkondu eta gero, Erreenteriara. Marmitak nola garraiatzen zituzten. Etxeetan banatzen zuen esnea, eta sobratzen zena, plazan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-16

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com